

«Dins del ventre obscur de la muntanya»: Irene Solà i el Montseny

LAIA MASNOU CAMPAÑÀ - PAU PRATSOBREROCA

«Inside the dark belly of the mountain»: Irene Solà and the Montseny

Irene Solà s'empelta de ple a la geoliteratura que té el Montseny com a bandera. Si a *Canto jo i la muntanya balla* ja ens concedia una petita dosi de la muntanya que ens ocupa, l'autora mallenca consolida el seu discurs a la nova novel·la: *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*. Què s'amaga darrere la història del mas Clavell? És una pregunta que funcionarà a manera de guiatge a les planes que segueixen. L'escriptura d'Irene Solà és alhora un combat contra l'oblit i una crida a mirar més enllà de què la llum deixa veure.

Paraules clau: Irene Solà, mas Clavell, memòria, arrels.

Irene Solà has fully got involved in the geo-literature related to the Montseny mountain as a flagship. If «Canto jo i la muntanya balla» (When I sing, mountains dance) has already offered us a small dose of such mountain, the author from the Malla consolidates her speech in her latest novel: «Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres» (I gave you eyes and you looked into the darkness). What is hidden behind the history of Mas Clavell? It is a question that will serve as a guide for the following pages. Irene Solà's writing is both a fight against oblivion and a call to look beyond what light allows to see.

Keywords: Irene Solà, Mas Clavell, memory, roots.

RESSEGUIR EL CAMÍ

«Aquest lloc té coses bones. El Montseny, el primer i més important de tot. El Matagalls, les Agudes, totes les fonts...»

Canto jo i la muntanya balla, Irene Solà

A un cop de roc de Sant Segimon, esguardant una de les cares del massís del Montseny, s'enfila ben encinglerada, petita i tanmateix imponent, l'ermita abandonada de Sant Miquel de Barretons, construïda el segle XVI i sense culte des de l'inici de la Guerra Civil.¹ És en aquesta ermita on Irene Solà fa casar la Joana i en Bernadí i, per tant, on sembra la llavor de la nissaga Clavell, que vertebrava la seva darrera novel·la, *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres* (Anagrama, 2023).² El mas Clavell s'amaga, ben arrapat a terra, entre muntanyes, cingles i boscos de les Guillerries. Aquesta casa, sobretot habitada per dones, és l'escenari on es desenvolupa *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*. Solà ens presenta, en un sol dia, segles de records, a través dels quals veiem la construcció de la nissaga que habita el mas.

L'ermita de Sant Miquel de Barretons, encingladara a sobre de Sant Segimon. Aquí hi comença la nissaga Clavell que dona veu a la història. (Fotografia Laia Masnou, agost 2023).

- 1 GRUP ENCICLOPÈDIA, «Sant Miquel de Barretons» [en línia], Enciclopedia Catalana <<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/sant-miquel-dels-barretons>> [Consulta: agost 2023].
- 2 SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, Barcelona: Anagrama.

En efecte, un racó amagat de les Guïlleries veu el transcórrer de totes les dones del mas Clavell –la matriarca Joana, Margarida, Blanca, Àngela, Bernadeta, Dolça, Marta, Alexandra, Esperança i Elisabet–, que viuen amagades en aquesta casa al bell mig de la muntanya. Llegir i recórrer la geografia d’aquesta novel·la és trepitjar un territori nuclear de la literatura catalana: el Montseny.³

Amb aquesta obra, així, Irene Solà escriu el seu nom a una llarga llista d’autors que s’han impregnat del simbolisme i el magnetisme del Montseny per escriure, per crear les seves peces literàries de gèneres i estils diversos, ja sigui entenent la muntanya com a marc escènic, o bé presentant-la com a personatge. De resultes de tot aquest exercici, que veu el Montseny com un pou, com una font regalada on posar els morros, s’ha generat un univers simbòlic al voltant del massís, a través del qual podem copsar i entendre la muntanya des de tots els sentits. Si la literatura no existís, el Montseny avui potser seria igual –sense, és clar, els versos que trobem espargits a tants indrets de la muntanya–, però la manera que tenim de veure’l, de trepitjar-lo i de pensar-lo seria ben diferent.

Irene Solà, doncs, recorre el camí fressat de la literatura montsenyenca, i ho fa amb coneixement de causa. La seva novel·la recull un filó d’històries i llegendes situades –o no, com desgranarem més endavant– al massís i els seus encontorns. Tal com assenyala la cloenda del llibre,⁴ Solà s’ha capbussat de ple a l’estudi del folklore i de les llegendes de les Guïlleries, de Rupit i Pruitt, del Lluçanès, i, és clar, del Montseny. És a dir, *Et vaig donar ulls...* és una obra construïda amb criteri i rigor històric, no només pel que fa als escenaris i les històries que se’n deriven, sinó perquè aquest rigor també afecta la construcció d’alguns personatges. A més, inclou diverses referències històriques, com ara la cacera de bruixes al Montseny o els fets de Collformic, així com algunes receptes documentades en manuals de cuina. Totes elles testimoni d’una manera molt concreta de mirar el món.⁵

Mitjançant les idees expressades anteriorment, el present article es proposa de fer emergir i de glossar la relació entre el darrer llibre d’Irene Solà i la muntanya. Per apuntar tot un seguit d’impressions, és important fixar-nos en la manera com la geoliteratura transforma la natura en paisatge i, seguint

3 MASNOU, L. (2023), «Irene Solà, Guïlleries i Montseny: la bellesa en la por» [en línia], *El País* <<https://elpais.com/quadern/2023-08-27/irene-sola-guilleries-i-montseny-la-bellesa-en-la-por.html>> [Consulta: agost 2023].

4 «Nota de l’autora» a SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, Barcelona: Anagrama.

5 MILIAN, À. (2023), «Irene Solà: “Quan acabes el llibre, entens que t’estava picant l’ullet des del començament”», *El Temps* <<https://www.eltmps.cat/article/24002/entrevista-irene-sola>> [Consulta: agost 2023].

aquest camí, com s'ha desenvolupat, d'una manera general, la relació entre el Montseny i la literatura. De la mateixa manera, és interessant parar atenció al procés de documentació i d'escriptura de l'autora mallenca, que ha fet una petjada de gran valor al sender literari del Montseny.

VISIÓ DE CONJUNT: EL MONTSENY LITERARI

«Odio tots els paisatges. Són plens de literatura»

El cant de la joventut, Montserrat Roig

Llorenç Soldevila, una de les veus més destacades a l'hora de parlar de la geografia literària dels Països Catalans, no dubta a afirmar que el Montseny és «l'indret civil més cantat pels nostres literats». ⁶ En efecte, des dels inicis de la Renaixença i fins als nostres dies, el massís ha funcionat com a origen i força de molts creadors, ja sigui per la seva singularitat física, la natura, o per tot el conjunt de llegendes i històries que l'abrigallen. En tot cas, és clar que existeix tota una tradició artística –literària sobretot– al voltant del Montseny, iniciada simbòlicament per la segona estrofa del reconegut poema «La pàtria. Trobes» de Bonaventura Carles Aribau –«Adeu tu, vell Montseny...»–, i que s'allargassa fins als nostres dies, com bé exposem en aquest article.

Així mateix, no se'ns ha d'escapar que hi ha un seguit d'autors que són peces fonamentals d'aquesta tradició. Antoni Pladevall Arumí destaca quatre poetes «que han sentit una profunda fascinació per aquesta muntanya». ⁷ Es tracta de creadors, eminentment poetes, d'estètiques i èpoques diferents, les peces dels quals vertebraven la literatura montsenyenca i que, d'aquesta manera, han contribuït en gran mesura a canviar la manera que tenim de veure, llegir i sentir el massís.

El primer d'aquests autors no és altre que Jacint Verdaguer, que –vessant excursionista a part– escriu una obra extensa en què la muntanya té un paper primordial. No només el Montseny, sinó altres cims i massissos, com ara Montserrat o, és clar, el Canigó, protagonista en si mateix del poema èpic que porta el mateix nom. El poeta de Folgueroles presenta el Montseny com el retorn a un paradís perdut. Tal com escriu Aribau a «La pàtria. Trobes», el Montseny és una fita que es desmarca de la resta, que funciona com a guia d'aquells que tornen a casa. En aquest sentit, és bo veure el discurs del poeta als Jocs Florals de 1881, en què el poeta diu: ⁸

6 SOLDEVILA, L. (2021), *Universos literaris. Vuitanta-cinc semblances*, Barcelona: Pòrtic Edicions.

7 PLADEVALL, A. (2021), *El Montseny en la literatura* [en línia], Turisme Montseny <<https://turisme-montseny.com/el-montseny-en-la-literatura/>> [Consulta: agost 2023].

8 Citat a SOLDEVILA, L. (2021), *Universos literaris. Vuitanta-cinc semblances*, p. 35.

Quan los mariners catalans tornen, en ales de la llebetjada, a l'enyorada terra de sos pares, abans que cap altra muntanya, sobre les espatlles del Tibidabo i Montalegre, sobre els cent braços de Montserrat, més alt que el merlet de Sant Llorenç de Munt, damunt lo rabassut Montnegre o l'espatlluda serralada de Montgrí, obiren com si sortís a escometre'ls mar endins, lo Montseny, capblanc com l'avi de la família, mes dret, majestuós, gegantí e inderrocable.⁹

Una de les fites verdaguerianes en la literatura montsenyenca, tanmateix, és el llibre *Aires del Montseny* (1901), obra amb la qual el poeta mostra el Montseny com la muntanya far i guia de la seva vida,¹⁰ i on demostra un coneixement ric i ple sobre el massís. Si bé Verdager és el poeta que inicia una relació intensa amb el Montseny,¹¹ el considerat amo i senyor del massís és Guerau de Liost. *La muntanya d'ametistes* (1908) és una obra que explora les fagedes i les ermites, els rierols i els viaranys, les avetoses i els cims de la muntanya des de l'ordre, la sublimació i l'arbitrarietat noucentista. És a dir, veu el Montseny com un paradís, en contraposició a *Els sots feréstecs* (1901), obra de Raimon Casellas escrita tan sols set anys abans, que, des de més enllà del Tagamanent, exposa la muntanya, com el títol il·lustra, com a salvatge i hostil.

No podem oblidar, tampoc, les plomes de Josep Maria de Sagarra ni de Marià Manent. El primer fa referències al Montseny, a tall d'exemple, al poema «El mal caçador» (1915); el segon, refugiat a Viladrau durant la Guerra Civil, és l'autor, entre d'altres obres, del dietari *El vel de Maïa* (1974), considerat com una rapsòdia al Montseny.

Amb tot, si aquests quatre autors són els més destacats quant a la producció literària relacionada amb el Montseny, no podem desatènyer altres veus, com ara la de Joan Maragall, Josep Carner o Felip Graugés. Però el Montseny traspasa gèneres i èpoques, i autors contemporanis també tracten el Montseny, com Julià Guillamon, autor de *Les cuques* (Anagrama, 2020) o *Les hores noves* (Anagrama, 2022) i, és clar, Irene Solà.

És del tot pertinent, doncs, preguntar-nos quin sentit té tota aquesta relació i quina incidència té en la nostra visió (o revisió) del Montseny. Per escatir bé el sentit d'aquesta qüestió cal recórrer a la *geoliteratura*, instrument d'afirmació del paisatge establert per mitjà d'un procés mediador de metamorfosi, fruit de la convergència entre elements humans i artístics. En aquest sentit, Alain Roger parla de la creació cultural del paisatge, de

9 VERDAGUER, J. (2003), *Prosa*, en J. Molas – I. Cònsul (ed.), *Totes les obres de Jacint Verdager*, Barcelona: Proa.

10 PLADEVALL, A. (2021), *El Montseny en la literatura*.

11 Se'n fa un recull bibliogràfic a MASNOU, L. (2023), «Jacint Verdager i el Montseny: el retorn al paradís perdut», *Monografies del Montseny* / 38, p. 123-134.

significar-lo fins el punt de convertir-lo en una realitat palpable.¹² És per això que *A la recerca del temps perdut*, Marcel Proust hi diu:

I ve't aquí que el món (que no es va crear una sola vegada, sinó tantes com ha sorgit un artista original), se'ns apareix completament diferent de l'antic, però perfectament clar.¹³

Els paisatges, com a creació cultural en constant metamorfosi, s'edifiquen com a *realitats vivents*. La terra esdevé paisatge quan també és artifici, és a dir, quan compta amb alguna cosa més que el sol entorn que l'edifica. Es construeix, per tant, de manera deliberada a través de diverses capes que el configuren. Per dir-ho amb mots d'Alain Roger, un dels màxims exponents i estudiosos de la *geoliteratura*, «els paisatges són adquisicions culturals».¹⁴

A través de tot aquest procés, doncs, el massís del Montseny esdevé un *símbol*, o sigui, un *senyal*. Ara bé, no ens convé oblidar l'origen de tot plegat, que es troba en els mateixos mots, és a dir, en l'etimologia. En efecte, el *Mont-Signus* originari ja era vist com un senyal, com una guia, com un punt de referència per orientar-se; així mateix, aquest senyal físic ha esdevingut un senyal simbòlic, en la mesura que s'ha convertit en un paisatge creat a través del qual es pot crear.

FARCIR LA HISTÒRIA

«El temps de la memòria no té res a veure amb el temps de la història. L'ordre de la imaginació s'escapa a totes les dades, a tots els fets. Aquesta és la revenja de la literatura contra la Història»

L'hora violeta, Montserrat Roig

A l'inici del text hi trobàvem una cita del llibre que va fer saltar l'escriptora mallenca a les més altes esferes –amb tot el que això comporta– de la literatura catalana actual. A *Canto jo i la muntanya balla*, Solà es referia al Montseny no en termes de protagonisme del relat, però sí dotant-lo d'un espai preeminent dins del panteó de les muntanyes catalanes. Mirat a dia d'avui, podria semblar que Solà al 2019 ja ens avançava el nucli i nervi del seu nou llibre: el Montseny i les Guílleries.

El fil narratiu de Solà entronca la Història amb les històries, que encara avui en dia ressonen pels racons de la muntanya. L'autora s'apropia del passat del Montseny per esculpir-lo a manera de fàbula que hipnotitza. Semblantment ho fan els seus personatges, que no deixen de ser els nostres:

12 ROGER, A. (2000), *Breu tractat del paisatge* (L. Bigorra, Trad.), Barcelona: La Campana.

13 Citat a ROGER, A. (2000), *Ibid.*, p. 17

14 *Ibid.*

noms propis que s'han elevat a categoria de símbol. Qui són? Quin paper juguen?

Joan Sala i Ferrer, nascut al mas la Sala de Viladrau, durant el relat d'Irene Solà es posa la màscara d'en Clavell, el primer home de la nissaga del mas. Per donar-li vida, l'autora recupera la part més romàntica del bandoler viladrauenc, que és capaç de barallar-se en un duel contra la muntanya, lladre del seu amor. Tal com ja ho havia fet el bandoler, Clavell dispara contra una muntanya que l'ha vist néixer i l'ha abrigat:

Es repetia que el Senyor havia esculpit aquelles muntanyes intricades i impracticables perquè en Francesc [àlies Serrallonga] pogués amagar-s'hi. Havia cobert corriols i torrenteres perquè els seus homes en baixessin com riuades. Havia foradat coves i esvorancs perquè s'hi esguardessin i guardessin el que robaven.¹⁵

Ara, però n'ha esdevingut adversari: el recés ha mudat en intempèrie. I és que, Elisabet –adoptant la història de la coneguda Joana d'en Serrallonga¹⁶ ha convertit el Montseny en el seu amant inabastable:¹⁷ «Perquè deia que l'Elisabet n'estava, de la muntanya, que no menjava i no parlava i només tenia ulls per al bosc.»

La travessa per la història del Montseny –i consegüentment, també la de Catalunya– s'atura al segle XIX. Els últims llops del massís han esdevingut part de l'imaginari col·lectiu mitificats, com un aspecte llunyà que semblaria que es desmarca del passat més recent de la muntanya. Irene Solà recupera la memòria dels últims habitants montsenyencs que podien parlar amb aplom de batudes o que es podien fer seus els mots de Guerau de Liost: «I en temps dels pares, hi havia llops a la muntanya encara. Però ja no queda ni un llop per remei d'ençà que foren emmetzinats».¹⁸

De la mateixa manera, i encara al si del segle XIX, l'autora fa traspuntar –de puntetes i gairebé sense ni avisar– la significança de les carlinades a la muntanya-senyal de Catalunya. Així, els fets de Collformic o la fugida dels Voluntaris de la Llibertat funcionen a manera de metonímia de tot el conflicte entre liberals i carlins. Solà és clara: les muntanyes encara aguarden els ecos de les guerres carlines:

15 SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 42.

16 GRAUPERA, I. (2008), *Serrallonga: el bandoler, les seves dones i la justícia*. Barcelona: L'Esfera de llibres.

17 MASNOU, L. (2023), «Irene Solà, Guillerics i Montseny: la bellesa en la por».

18 Citat a ZAMORA, J. E. (1997), «Els últims llops del Montseny», *Monografies del Montseny*, núm. 12, p. 29-64.

Va mussitar que veia com aquells dos estranys havien fugit, entre cases, carrers buits i esglésies, perquè un grup d'homes amb boines vermelles havien entrat a la seva ciutat i els perseguien.¹⁹

El «grup d'homes amb boines vermelles» empelta noms de carlins del Montseny. Parlem de viladrauencs com Ramon Vila i Colomer, conegut com a «Vila de Viladrau» o Joan Palau, que va lluitar per la causa carlina colze a colze amb el conegut general Savalls. Vila del Prat era de Sant Sadurní d'Osormort. Sigui com sigui, el tradicionalisme carlí va ser sempre present a la muntanya montsenyenca.

Els maquis també apareixen en aquesta corrua de personatges que fugen pel Montseny. Defugen també de la muntanya? Els guerrillers de la Guerra Civil formen part del receptacle imaginari que Solà atribueix a la muntanya, elevant-la així a la condició, altra vegada, de Muntanya de Catalunya. Sigui com sigui, la memòria de la Guerra Civil és recuperada per l'autora, de manera similar a què havia fet a *Canto jo i la muntanya balla*.

El cas d'en Jaumet del Flabiol, que «era ben plantat i assajava amagat com un secret a les clarianes», és similar al de Serrallonga: s'ha enquistat en l'imaginari hilarienc que salta de boca a orella. S'escampa, així, per forjar el substrat de mites i llegendes que coven la nostra muntanya.

Per últim, Solà acaba d'abonar la llavor que ja havia plantat a *Canto jo i la muntanya balla*, on va dedicar un capítol íntegrament a recuperar les veus –i els noms: «el nom de les dones»– de les bruixes ajusticiades a Viladrau en tant que associades al diable. De fet, ja al llibre mencionat feia referència a les creus que poblen les muntanyes: «I va plorar quan el van venir a buscar i se'l van endur, i no va tornar mai a fer-nos companyia. Per comptes, van posar una creu allà on el llamp va foradar l'home. Quina mania a embrutar les muntanyes de creus», que indestriablement associem a la de Matagalls, que és un símbol que ve d'antic, des d'abans de 1694.²⁰ El fet és que si a *Canto*, Solà va vertebrar la història de les dones seguint el judici a Viladrau, a *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, les protagonistes adopten els noms de les considerades bruixes. I, de fet, les relacions que estableixen amb el dimoni són testimoni directe de la història del Montseny: «I podia tant com el toro, però aquest cop, en la ferum, la Joana també hi va distingir rastres de cabra, de cul i de foguera».²¹

19 SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 105.

20 FARRERONS, Ò. (2022). «La creu de Matagalls, la creu de Catalunya», *Iniciatives Socials Vall Alta de la Tordera*.

21 SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 21. Per saber-ne més, es pot consultar CASTELL, P. (2013). *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya* (s. XV-XVI), Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona; també a PLADEVALL, A. (1974),

A manera de glossari, l'autora enfila la corrua de personatges que vertebraren el fil conductor de la història, i que tenen un punt en comú: el Montseny. En aquest sentit, l'autora diu:

I la Blanca va pensar que quan la Margarida havia dit que en aquella casa no entrarien mai més ni lladres, ni traguers, ni homes del virrei, ni roders, ni mossos, ni mestres llobaters, ni soldats, ni pretendents, ni cabalers, ni jornalers, ni comerciants, ni viatjants honrats, ni venedors, ni marxants, ni carboners, ni deixats de guerra, ni passavoltants, no havia dit res de no deixar-hi entrar fagines, ni dones brutes, ni genetes, ni mosteles, ni meuques, ni barjaules, ni femers de vicis, ni portes per on el dimoni es fica dins dels homes i els fa grans pecadors.²²

És significatiu que la porta al mas la tinguin vetada els abanderats de la masculinitat, no les dones. De fet, aquí hi ha la columna vertebral de part de la poètica d'Irene Solà, que ja ens avançava amb el títol: ens dona els ulls que decideixen, deliberadament, mirar les tenebres.

ET VAIG DONAR ULLS I VAS MIRAR LES TENEBRES: ANÀLISI DE L'OBRA D'IRENE SOLÀ

«Havia dut la regadora plena d'aigua i em vaig regar.
Volia que em sortissin arrels: ser tot branques i fulles»

Quanta, quanta guerra, Mercè Rodoreda

En el decurs de la novel·la, l'autora ens va traçant les pinzellades ja avançades a *Canto jo i la muntanya balla*, però també a *Els dics* i *Bèstia*. La invitació a mirar la foscor a la cara traspunta en la voluntat de fer caminar el lector per una natura que en cap cas es vol romantitzar. De fet, i aquí ens apareix la referència de l'inconegut ja versat per Guerau de Liost, Solà s'atura i camina –i el que és més important, ens fa caminar– pels viaranyes montsenyencs amb la cautela pròpia de qui es coneix el massís de tal manera que el sap inabastable. Alhora, però, el fa cantar: el domina sense arribar a ser-ne conscient, sense voluntat de controlar-lo.²³ L'horitzontalitat amb què l'autora parla de la muntanya –i a la muntanya– és absolutament vertical.²⁴

La por inherent a la negror del Montseny funcionarà com a amagatall, de la mateixa manera que havia servit de refugi –en aquets cas literal– de Verdaguer, Manent, Maragall i tants d'altres. Així, la muntanya es mostra

Persecució de bruixes a les comarques de Vic a principis del segle XVII, Barcelona: Imprenta Subirana.

22 SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 76-77.

23 NADAL, M. (2021), *Baules. Vint-i-una escriptores i la seva literatura*, Barcelona: Comanegra.

24 MASNOU, L. (2023), «Irene Solà, Guillerics i Montseny: la bellesa en la por».

ahora com un recer i com una presó de la qual costa de fugir. Les dones que s'hi han arrelat s'hi decideixen quedar o són cridades pels cants de sirena de la muntanya? En una novel·la en la qual tothom s'amaga, qui troba aixopluc en una casa ensotada és qui pot mirar el dimoni a la cara i, d'aquesta manera, aconseguir parlar. El Montseny és convertit a *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres* a manera de laberint del Minotaure en què qui hi entra fuig i corre, però alhora hi troba recer

Irene Solà juga com vol i amb qui vol per escriure una història de foscor que ens va revelant la seva poètica. Un dels personatges de la novel·la, en Pemales, exclama: «Com morts en vida!». ²⁵ És així com les diferents capes d'històries, mites i llegendes que han fet néixer i créixer la terra continuen presents al territori: amb una mortalitat més viva que mai. El Montseny recuperat per Solà depassa els límits de la temporalitat per anunciar-nos que és un lloc fill de les tenebres, però que, generós, es pot deixar habitar.

CLOENDA

«jo volia aigua i he de beure pols i alguna pluja
però hi soc i creixo sense arrel i sense terra
tenaç com una mala cosa»

«Heura», en *Vermell de Rússia*, Míriam Cano

«Per això m'adono que per defensar-me de tanta destrucció que em volta no tinc altra arma que la memòria» és un precepte que serveix de fonament a l'obra d'Irene Solà. *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres* és una invectiva en contra de l'oblit. Enfront d'un món en què el fantasma de la desmemòria campa imperant, Solà abandera la lluita contra l'amnèsia imposada. Ho fa dotant de protagonisme a «dones que, a priori, estaven destinades a ser com aquells arbres que cauen al bosc sense ser vistos ni escoltats, però que dins de la muntanya han aconseguit trobar veu». ²⁶

Ho fa, també, cedint el fil del relat a la Història –sí, en majúscula– de la qual la muntanya, i tota la comunitat que s'hi articula al voltant, en són –en som– deutors. La denúncia a la voluntat d'oblidar, amagada sota una capa que la fa indesxifrable, es tradueix en la novel·la de Solà en una acusació: «Com si no tingués memòria, o volgués foragitar-la», ²⁷ diu parlant de la Joana. Les carlinades o la memòria de les dones d'en Serrallonga són recuperades des de la condemna a l'amnèsia, que alhora li funciona com a motor.

²⁵ SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 76-77.

²⁶ MASNOU, L. (2023), «Irene Solà, Guillerries i Montseny: la bellesa en la por».

²⁷ SOLÀ, I. (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, p. 76-77.

Solà lluita contra la immediatesa i l'oblit –a vegades imposat– i aposta per la recerca de les arrels. Aquí, l'autora hi construeix un doble joc amb una premissa clara: les arrels són fetes de memòria, que és impossible de recuperar sense la possibilitat d'arrelar. Així, Irene Solà desenterra els morts a la recerca de les arrels. Puja al pic més alt de la muntanya per trobar què hi ha enterrat, per descobrir què és el que la sustenta: el que les tenebres ens han permès mirar.

BIBLIOGRAFIA

- GRUP ENCICLOPÈDIA, «Sant Miquel de Barretons» [en línia], Enciclopedia Catalana <<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/sant-miquel-dels-barretons>> [Consulta: agost 2023].
- FARRERONS, Ò. (2022). «La creu de Matagalls, la creu de Catalunya», *Iniciatives Socials Vall Alta de la Tordera*. [en línia], UPC <<http://hdl.handle.net/2117/368603>> [Consulta: agost 2023].
- GRAUPERA, I. (2008), *Serrallonga: el bandoler, les seves dones i la justícia*. Barcelona: L'Esfera de llibres.
- MASNOU, L. (2023), «Irene Solà, Guillerries i Montseny: la bellesa en la por» [en línia], *El País* <<https://elpais.com/quadern/2023-08-27/irene-sola-guillerries-i-montseny-la-bellesa-en-la-por.html>> [Consulta: agost 2023].
- MASNOU, L. (2023), «Jacint Verdaguer i el Montseny: el retorn al paradís perdut», *Monografies del Montseny* / 38, p. 123-134.
- MILIAN, À. (2023), «Irene Solà: “Quan acabes el llibre, entens que t'estava picant l'ullet des del començament”», *El Temps* <<https://www.eltmps.cat/article/24002/entrevista-irene-sola>> [Consulta: agost 2023].
- NADAL, M. (2021), *Baules. Vint-i-una escriptores i la seva literatura*, Barcelona: Comanegra.
- PLADEVALL, A. (2021), *El Montseny en la literatura* [en línia], Turisme Montseny <<https://turisme-montseny.com/el-montseny-en-la-literatura/>> [Consulta: agost 2023].
- ROGER, A. (2000), *Breu tractat del paisatge* (L. Bigorra, Trad.), Barcelona: La Campana.
- SOLÀ, I. (2019), *Canto jo i la muntanya balla*, Barcelona: Anagrama.
- , (2023), *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*, Barcelona: Anagrama.

- SOLDEVILA, L. (2021). *Universos literaris. Vuitanta-cinc semblances*. Barcelona: Pòrtic Edicions.
- VERDAGUER, J. (2003), *Prosa*, en J. Molas – I. Cònsul (ed.), *Totes les obres de Jacint Verdaguer*, Barcelona: Proa.
- ZAMORA, J.E. (1997), «Els últims llops del Montseny», *Monografies del Montseny* / 12, p. 29-64.